

ELSE SKJOLDBORG

Offentliggjort d. 10. februar 2017

Else Skjoldborg blev født i august 1922 i Korsør. Som tre-årig flyttede hun med sin bror til Gl. Skagen, hvor hun tilbragte størstedelen af sin barndom. Men Else har også haft en opvækst i blandt andet København, Sydsjælland og Sønderjylland. Som ung flyttede Else til Aarhus med sin kommende mand, hvor hun startede med at arbejde i en bagerforretning. Senere flyttede parret til Brabrand, hvor de boede i mange år.

Interviewet af Dorthe Bjerring, frivillig på Aarhus Stadsarkiv, den 29. september 2016.

BARNDOM I SKAGEN

DU SIGER, DU ER FØDT I SKAGEN?

Nej jeg er sådan set født i Korsør — den 13. august 1922.

Min far var var toldassistent i Skagen, og der har han lært min mor at kende, fordi min bedstemor havde sådan et sted, hvor der blev lavet mad og serveret mad. Min far har så været deroppe på tjeneste, hvor han så har truffet min mor. Så blev de gift og rejste derfra. Dengang flyttede man jo rundt i landet.

Jeg har også boet i Sønderjylland og nede ved Sydsjælland. Men så blev min far og mor skilt, og så flyttede min mor jo hjem til Skagen.

Jeg har kun været en tre, fire år — måske tre år eller sådan noget lignende, da de blev skilt. Så boede vi jo i København et stykke tid. Min mor gik på arbejde. Min mor var smørrebrødsjomfru og gik på arbejde i København i nogle år.

MENS DU VAR ALENE MED HENDE?

Ja, jeg havde en bror, der var et år ældre end mig.

Så blev min mor syg, og dengang var der jo ikke al den pasning der er i dag, så vi børn legede jo på gaden. Der var jo ikke nogen diskussion, vel. Der var ikke noget at gøre. Så jeg har mange oplevelser med min bror på Åboulevarden. Vi boede på Åboulevarden, og vi boede i Brolæggerstræde i det indre af København.

Men da min mor så senere blev indlagt på hospitalet var der ingen til at passe os, og min far ville ikke. Så han sendte os til Skagen, op til min bedstemor. Dengang gik der jo båd fra København til Frederikshavn. Og der blev vi sendt på dæksplads, havde jeg nær sagt, til Skagen. Og det er sådan noget jeg erindrer mest, for min bror blev så søsyg. Jeg kan huske, jeg var ikke søsyg, men min bror lå og sagde: "Jeg vil dø, jeg vil dø". Men det gik jo så godt.

Min bedstemor havde et lille gult hus helt ned til Vesterhavet.

Da min mor så blev rask, kom hun jo til Skagen for at hente os. Men det endte jo så med at hun blev deroppe. Min mor købte et hus og startede pensionat. Det havde vi så indtil — jeg tror vi havde det indtil 1938 eller sådan noget lignende. Der begyndte krigen jo allerede at rumstere rundt omkring. Krigen ... jeg tror krigen brød vel ud i '38 eller '39. Den store krig, ikke.

1939, DA TYSKERNE GIK IND I POLEN..

Ja, så var det først omkring 1941, at min mor kom af med pensionatet, fordi jeg husker, at jeg var på efterskole i Hjørring året efter krigen brød ud. Jeg husker, at jeg var på besøg i Aarhus, da vi fik at vide, at krigen var brudt ud. Vi var sådan vildt chokerede over det. Det blev råbt ud over alle vegne at krigen var brudt ud. Derfor husker jeg det ret tydeligt.

Men så kom jeg jo i skole og tog realeksamen i Skagen, og det var sådan meget fornemt at tage realeksamen, når man var af den lavere klasse. Fordi der skulle man jo sådan ligesom have noget bagved. Jeg tror i hvert fald, at man skulle have penge. Jeg mener, at kunne huske, at min mor vist nok skulle betale varmepenge. Jeg er ikke helt sikker på det. Jeg tror det i hvert fald. Men i hvert fald havde jeg en glad barndom, for det var jo, ja, barndommen.

HVORDAN FOREGIK BARNDOMMEN. HVORDAN VAR DET AT VÆRE BARN. VAR MAN OVER HELE BYEN OG LEGE ELLER HVORDAN?

Jeg boede jo ved Gammel Skagen Hegn.

Det var jo en lille bitte landsby. Jeg gik i en landsbyskole deroppe, og det var en lille aflang bygning, hvor familien, mand og kone, boede i den ene ende. Han var lærer, hun underviste os i håndgerning. Og de havde fire drenge.

Skolen var i den anden ende, og der var kun én klasse, og den hed storeklasse og lilleklasse. Storeklasse gik om formiddagen, og så kom lilleklasse klokken 11 og så var vi sammen med storeklasse fra 11 til 12. Som regel spillede vi bold eller sådan noget. Så gik lilleklasse om eftermiddagen, det var jo altså helt anderledes dengang. Én lærer som underviste både storeklasse og lilleklasse og i alle fag.

Det var da spændende. Det er altid spændende som lille at være sammen med store børn. Man blev banket, men man bankede jo også igen. Jeg spillede fodbold med de her store drenge — jamen det var en dejlig tid.

Men da jeg så ... ja hvor gammel er man når man kommer i realen, kom i mellem-realskole. Det var vi i 1934, tror jeg. Så har vi været 12 år gamle. Og så skulle jeg jo ind til Skagen. Det foregik jo inde i Skagen, og der cyklede vi frem og tilbage sommer og vinter. I snestorm og alt muligt andet.

HVOR LANGT VAR DER AT CYKLE?

Cirka fire kilometer. Og dengang var der jo ikke huse imellem Gl. Skagen og Skagen. Der havde vi jo Højen dengang. I dag er der jo huse hele vejen hen, så ... men vi havde det festligt.

Vi havde kun én cykel, min bror og mig. Han kom jo så, da han blev lidt ældre, i lære inde i Skagen. Og vi cyklede på den samme cykel. Vi havde en damecykel, hvor vi skiftedes til at cykle. Den ene sad på bagagebæreren, og den anden trådte pedalerne.

Nej, det var jo trods alt en sjov tid og dengang tænkte man jo ikke på, at der var så stor en — ja det gjorde man måske nok — om der var stor forskel mellem rig og fattig. Vi hørte jo til de fattige. Og så fiskerne, og dem der tjente mange penge, hørte jo til de rige. Og man skelnede jo nok en hel del. Det tror jeg at man gjorde. For min mor hun, ja hun var jo fraskilt. Og dengang var det jo ikke særlig exceptionelt at være fraskilt.

BLEV HUN VED MED AT VÆRE ALENE SÅ?

Ja, ja det gjorde hun. Og så specielt i sådan en by som Skagen, som var en hel del indremissionsk. Der kritiserede man jo meget den slags. Men jeg mærkede ikke så forfærdelig meget.

Der var da tider, hvor man mærkede til det. Jeg kan da blandt andet — det er måske dumt at fortælle — huske da jeg skulle konfirmeres.

I sådan en lille by, der får man åbenbart sådan nogle kjoler hjem, hvor man nogenlunde regner ud hvor mange konfirmander der er. Og det år var det moderne med taft i ganske svagt rose. Og jeg havde selvfølgelig forelsket mig i sådan en med knapper hele vejen ned foran. Men min mor blev ved med at sige, nej det har vi altså ikke råd til min lille pige. Vi bliver nødt til at vente. Hun ventede jo til den dag, da der var udsalg.

De vidste jo godt, at når der var købt så og så mange kjoler, så blev der ikke solgt flere, fordi så var der ikke flere konfirmander. Så vi måtte vente til der ikke var flere der skulle have en, så jeg fik så en med sådan et par store pomponer, som jeg syntes var gyselig. Men sådan var det jo dengang. Sådan var tilværelsen. Jeg kan huske, at min frakke var jeg meget, meget glad for. Den var ternet. Rød- og gråternet.

Den blev syet om til plusfour til min bror.

I dag, når jeg tænker tilbage, jeg havde en dejlig mor. Hun var fyldt med godt humør og altid parat til at gøre noget for andre.

Og så var jeg jo på efterskole, jeg tror man kaldte det for efterskole dengang

HVOR VAR DU PÅ EFTERSKOLE HENNE?

I Hjørring — Halvorsminde. Det eksisterer vist ikke mere. Det lå oppe i nærheden af Hjørring, og da cyklede jeg, når jeg engang imellem var hjemme.

Så cyklede man frem og tilbage. Min mor havde ikke råd til nogen transport. Men alligevel, jeg syntes da det var dejligt. Og så alene naturen deroppe. Vi levede jo ved Vesterhavet, og vi levede ved stranden som børn, vi løb ned når vi kom fra skole. Der var jo ikke noget der hed børnehaver eller pasning af børn dengang.

Min mor var beskæftiget. Hun kom på fiskefabrik, da hun ikke havde råd til at have pensionatet mere.

Vi børn gik, når vi kom hjem fra skole, ned til stranden og legede, ude i Vesterhavet. Og så i dag når jeg tænker på, hvor farligt det har været. Det tænkte man jo slet ikke over dengang, nej ...

Men jeg har alligevel set to mennesker drukne. En mand fra Tyskland, og så en pige der var jomfru, eller hvad kaldte man det. Hun var ansat på det der hed Sommerhjemmet deroppe.

På den måde fik vi andre jo at se alvoren.

I LÆRTE VEL OGSÅ AT RESPEKTERE DET?

Ja, for man fik jo den her finger: "Nu har du bare, ikke, ja at passe på". Så nej, jeg har aldrig været udsat for noget. Men vi var der jo hele tiden. Så ja, det var vores legeplads. Jeg har haft en dejlig barndom, det er der ingen tvivl om.

Så kom jeg i realskolen, tog realeksamen. Det var ikke fordi jeg var dygtig. Hvis du ser mine karakterer i landsbyskolen, de var skrevet på et stykke papir. Men det var heller ikke fordi jeg var særlig dygtig, men jeg ville så gerne læse. Jeg var vanvittig glad for at gå i skole. Men det kunne jeg så ikke komme til, fordi det havde min mor jo slet ikke råd til. Man skulle jo helt til Frederikshavn eller Hjørring for at læse. Det kunne min mor jo slet ikke klare.

Så jeg fik en læreplads. Jeg kom som sagt på den her skole, en form for husholdning. Jeg lærte at hugge hovedet af en høne og sådan noget.

Men man havde en Magasin du Nord i Skagen, hvor jeg også havde søgt ind.

MEN DER VAR VEL OGSÅ EN VIS OVERKLASSE I SKAGEN?

Ja det var der i allerhøjeste grad. Du kan tro, der var forskel på over- og underklasse. Det var doktoren, fiskeskipperen og sådan nogle ...

KUNSTNERNE VAR DE DER DENGANG, DA DU VAR DER, ELLER VAR DET FØR?

Ja ja, for ved min mors grund nede for enden, der boede Bernhard Frederiksen.

Han var da en ret kendt kunstner, så jo, jo. De helt gamle kunstnere var der jo ikke. Anker og dem, de var jo døde.

Men de levede jo som genfærd nede på museet og lige sådan på Brøndums hotel, ikke. Men dem hørte vi jo om. Men der var masser af kunstnere deroppe dengang. Hvad er det han hedder, hvad var det den store skuespiller hed, ham en af de allerstørste skuespillere vi har haft.

REUMERT ...

Ja, han havde sommerhus deroppe. Han var meget arrogant. Da vi blev unge, så cyklede vi meget. Og så var der engang, at vi cyklede ud langs stranden. Og så skulle vi jo op og ligge i klitterne og sole os. Og så står der pludselig en mand og siger: *“Ved i hvem jeg er?”*. Næ det anede vi jo ikke noget om. Vi var jo bare børn. *“Jeg er Poul Reumert, og i ligger på min grund og vil i venligst flytte jer med det samme”*. Det glemmer jeg aldrig, alene hans stemme. Jo, jo så jeg har da oplevet meget.

Og så den her cykeltur til Skagen, den fortsatte, fordi vi boede jo i Gl. Skagen og skulle ind til Skagen hver dag. Men så kom krigen jo og tyskerne. Og de byggede jo de her store bunkers, så dem havde vi jo rendende rundt omkring os hele, hele tiden. For husk på, at jeg boede jo ikke længere herfra end ned til stranden. Du kan godt forestille dig, at vi havde de der tyskere rundt omkring hele tiden. Men det gik jo sådan set meget godt. Man holdt sig jo for sig selv. Der var egentlig ikke sådan noget. Og ja det tænkte jeg egentlig ikke så meget over. Det var lidt uhyggeligt, fordi da vi cyklede ind til Skagen ... når vi så kom til baneoverskæringen, stod tyskerne der, og de skulle altid se i vores cykelkurv, om vi havde noget deri. Og nu var jeg jo så en ung pige, jeg kan ikke huske hvordan jeg så ud dengang, men jeg har måske i deres øjne været lidt køn ikke, så de flirtede jo med en og så skulle man jo afvise dem og sådan noget.

UNGDOMMEN

Men jeg kom så i lære i 'kjole og konfektion' i Magasin du Nord, og der var jeg så til jeg var udlært. Så var jeg der vel fem-seks år efter jeg var udlært.

Jeg havde jo så kendt min mand — senere mand. Vi var fætter og kusine, og vi havde så forelsket os i hinanden. Han boede i København, og han flyttede til Aarhus. For selvfølgelig ville vi jo gerne være sammen.

Og så endte det jo med, at et par år efter jeg var udlært søgte om at komme her til Aarhus. Men det var næsten håbløst at få noget under krigen her i Aarhus, så jeg startede i en bagerforretning ude på Ingerslevs Plads, og der var jeg så. Der var jeg kun nogle få måneder, for det var slet ikke mig. Så kom jeg til en bagerforretning nede i Vestergade, bager Holle. Kan du huske noget om ham?

NEJ, MEN JEG KAN HUSKE EN BAGER I VESTERGADE, FOR DA JEG VAR UNG, DA GIK VI ALTID BAGOM VED EN BAGER OG KØBTE BRØD, NÅR VI HAVDE VÆRET TIL BAL. OG DET VAR NEMLIG DERNEDE, MEN JEG VED IKKE OM DET VAR DER.

Jeg ved heller ikke om han fortsatte. Men han havde bagerforretning dernede. Der fik jeg så plads og skulle holde hans regnskab. Han solgte kryddere, der blev pakket og sendt rundt i sådan nogle store blikæsker rundt i hele landet.

Blandt andet kan jeg huske dengang det der skib, der sprang i luften nede i havnen. Der kom der sådan en bombe lige ned igennem hans forretning. Ja det var uhyggeligt, vi skreg og råbte og løb ud på gaden og så videre, men det var jo sådan ligesom i tiden dengang. Der skete jo noget hele tiden. Enten i luften eller på jorden, ikke. Så der var jeg jo så. Men der var jeg kun til, jeg tror jeg har været der til januar 1945. Og krigen sluttede jo i 1945.

VAR DU BLEVET GIFT PÅ DET TIDSPUNKT?

Nej, nej.

Så kom jeg til Fønnesbech, ved du, hvor det var henne i Aarhus? Det ligger lige der, du ved godt, der hvor de er ved at lave det byggeri i øjeblikket, når du lige går over broen på venstre hånd og når du går ned over broen. Inden du drejer ind igennem den smøge. Der er de ved at lave noget byggeri, det var Fønnesbech, der lå der.

Jeg kan næsten ikke være bekendt at sige det, men der var mange historier. Det var jo byens burgøjsere, der boede der. Og det betød jo altså. Jeg kan huske at der kom en og skulle have byttet engang. Der købte man undertøj i æsker dengang. Og det var sådan nogle fine nogle med vide ben med silke på.

Sådan nogle fine underbenklæder. I stedet for i dag; der har vi jo bomuld som regel. Sådan nogle fine nogle med vide ben og så silke. Åha. Og de var i æske, og da kan jeg huske, at vi havde solgt til en dame. Nu vil jeg ikke sige, hvem hun var, fordi hun var en kendt dame. Og hun havde købt sådan et sæt, eller fået det i julegave, og så kom hun og ville gerne have det byttet. Og så tager man det jo op, bukker silkepapiret, og så kunne jeg jo tydeligt se at det have været brugt.

Så gik jeg jo ind til Pedersen, hed vores chef dengang, og sagde sådan og sådan. Ja hvem det var — og nu vil jeg så ikke sige hvem det var — og så sagde jeg det er den og den. Og så siger han "Det kan vi ikke. Vi er nødt til at tage imod det". Og det er jo uforskammet, ikke. Men det var igen fordi det var en burgøjsjer. De måtte have lov til at få byttet.

Jeg kan også huske lige efter krigen. Der var der sådan noget bal i Aarhus Hallen. Det var sådan noget, de begyndte med, da tyskerne havde tømt Aarhus Hallen. Så var de begyndt at live op igen. Så blev der holdt noget operabal, eller hvad pokker det hed.

Og der havde vi jo solgt en hel del selskabskjoler til. Og så mødte jeg også en dernede i en selskabskjole, som jeg ligesom kunne se hvem var, og det var en af vores kjoler. Nå, så nogle dage efter kom hun også tilbage med den og skulle have byttet den. Der var ikke noget at gøre, hun fik jo lov til at få den byttet. Men sådan var det jo dengang. Der var der meget forskel.

HVERDAGEN I AARHUS

DER VAR OGSÅ ET STORT SKEL MELLEML DE RIGE OG DE ANDRE?

Der var stort skel. Ja det var der nemlig. Men jeg havde en udmærket tid der. Jeg fik en fin anbefaling derfra, og så kom jeg til Jacob Clausen. Kender du ikke ham? Nej det gør du sikkert heller ikke.

VAR DET OGSÅ EN KJOLEFORRETNING?

Kjoler og konfektion på Store Torv. Hvis du går hen ad Store Torv lidt forbi apoteket. Jeg tror, at det stadig er en stof-forretning. Der var jeg i mange, mange år. Det var en dejlig forretning at være i. Han var en ualmindelig sympatisk chef. Så der var jeg i mange, mange år.

Så blev jeg så gift — vi blev gift i januar 1954. Nej vent, det var ikke i 1954 det var sidst i 40'erne. Jeg var gift i seks år før jeg fik min søn, og han er født i 1955.

Så jeg tror det var i 1948 eller '49 jeg blev gift. Og jeg boede i Tage-Hansens gade. Det var jo sådan dengang, at hvis man skulle have et sted at bo, så skulle man gifte sig. Der var ikke noget at gøre. Så vi var nødt til at gifte os, hvad enten vi ville eller ej.

Så da fik vi en lejlighed i Tage-Hansens gade. Der boede jeg så. Jeg boede der til min søn blev født i 1955, så vi boede der i mange år. Vi boede der en halv snes år. Og det var et dejligt sted. Vi boede på 4. sal. Jeg havde udsigt ud over Amtssygehuset. Vi kunne kigge helt ud over tagene og ud til vandet.

Det var et dejligt sted at bo, men det var jo hverken med varmt vand eller sådan noget. Og vaskehus i kælderen, hvor vi lejede sådan en maskine. Der kom et bud med en maskine. Den stod så og vuggede nede i vaskehuset, og så ud i gården med det.

Og så da han blev født ikke, det gjorde han jo så først mange år senere. Jeg boede der jo i mange år med min mand alene, men da han så blev født, så var der jo langt fra 4. sal og op igen og ned igen.

VAR DER SÅ TØRRELOFTER ELLER VAR DER OGSÅ TØRREMULIGHED NEDE I KÆLDEREN?

Nej, vi tørrede ude. Vi havde ikke noget tørreloft. For jeg kan slet ikke huske, at vi havde noget tørreloft. Men det tænkte jeg nu egentlig ikke så meget over. Det gik jo udmærket.

Det var værre det her med at slæbe drengen op og ned. Jeg boede der jo ikke så lang tid, for han er født i marts måned, og jeg tror, at vi flyttede til Brabrand allerede sidst på året.

Der var de så begyndt på alt det der boligbyggeri ude i Brabrand, så vi flyttede ud i Søvangen, ned mod søen. Et dejligt sted, i et rækkehus. Der boede jeg så igennem mange, mange år. Jeg tror jeg boede der i 18-19 år.

Senere blev vi så selv husejere ned ad Brabrand Stien, og det var dejligt at bo dernede. Ja og da jeg så – jeg blev jo skilt fra min mand desværre og det – det vil jeg heller ikke fortælle om, for det var sådan lidt sørgeligt, men i hvert fald blev vi skilt, og jeg blev så boende i lejligheden eller i huset sammen med min søn som var 6 år gammel på det tidspunkt. Han kom til at gå i skole derude.

Senere byggede jeg så hus nede ved Brabrand Stien — jeg fik jo et job ved Brabrand Kommune, fordi jeg var jo holdt op med at arbejde, da jeg fik min søn. Det var jo moderne dengang. Da holdt man jo op med at arbejde, og gik hjemme til jeg blev alene. Så skulle jeg jo have et arbejde, og det var jo ikke så nemt at få et arbejde. Men jeg havde sådan lidt forskelligt. Jeg havde en bekendt ved Salling, hvor jeg fik lov til at være i kjoleafdelingen, men det var bare sådan en gang imellem.

Så søgte Brabrand Kommune en leder af husmoderafløsningen, hed det dengang, som jeg fik. Og det var så kun et halvdagsjob, men det passede sådan set udmærket. Det havde jeg nogle år og så udvidede det sig efterhånden.

Vi blev så lagt sammen med Aarhus Kommune, og så blev vi jo endnu større, ikke. Så skulle jeg jo lige pludselig både til Tilst og Årslev, og andre forskellige steder. Men det gik jo sådan set udmærket.

Det var jeg så indtil jeg — jeg tror jeg var der i ... jeg havde 25 års jubilæum, så jeg var der i 27 år. Jeg arbejdede til jeg var 68. Problemerne opstod jo først, da vi blev lagt sammen med Aarhus, for lige pludselig så havde alle jo spidse albuer, ikke.

DET MÅ JO OGSÅ HAVE VÆRET DEN DER OVERGANG FRA AT VÆRE ÉN KOMMUNE OG TIL ALLE. DET ER JO SÅDAN NOGET JEG KAN BEGYNDE AT HUSKE FOR DER VAR SÅDAN DE DER KAMPE. MAN SKULLE LIGE MARKERE SIG SELV. DET MÅ DU JO SÅ HAVE OPLEVET FORDI DU, OM MAN SÅ MÅ SIGE ,HAVDE SIDDET INDENFOR MURENE?

Jeg må godt sige, at det var en svær tid fordi jeg på mit arbejde lige pludselig skulle til at administrere. Jeg har kun haft Brabrand, så skulle jeg til Tilst og Kasted, og helt ud i de små kommuner derude.

Og deres form for pasning og pleje, det har jo været sådan noget med, at de har spurgt en nabokone: "Kan du ikke lige gå ind til Sofie, for hun ligger i sengen, kan du ikke lige hjælpe hende og kan du ikke lige det og det".

Det skulle jeg så til at gøre, og jeg havde så travlt. Men jeg havde heldigvis købt mig en bil, fordi min mor døde og så videre. Så vi havde jo arvet hendes hus, og det solgte vi jo. Og de penge havde jeg købt mig en bil for. Så kunne jeg jo køre rundt og få arrangeret alt det der.

Men jeg hørte ikke til dem, der havde munden på gled, og jeg var ikke så gode venner med kæmneren. Vi havde en kvindelig kæmner, og jeg var ikke så gode venner med hende. Så det endte jo med, at jeg bare passede mit arbejde og havde så frygtelig travlt med det.

Pludselig fandt jeg så ud af at Gud, her sidder du, og alle de andre har fået mere i løn — jeg sad stadig med $\frac{3}{4}$ løn og så videre. Så jeg arbejdede bogstaveligt talt hele dagen.

Så skulle jeg jo til at arbejde med det. Da jeg kom ind som kontorassistent startede jeg, men så pludselig blev jeg jo noget, ikke. Jeg tog nogle eksaminer og så videre. Så det endte jo som det skulle, men det var da en streng tid dengang, det synes jeg det var.

For som du siger, de havde albuer alle sammen. Spidse albuer. Men ellers så havde jeg da en god tid ved Aarhus Kommune, det kan man da ikke komme udenom. Især mens det var Brabrand Kommune. Det skal da ingen hemmelighed være. Men Aarhus Kommune var da også udmærket.

Så flyttede vi i det her fine, store hus inde på Silkeborgvej, for vi havde jo været helt her ude i selve Brabrand i en bygning derude, hvor vi ikke var ret mange. Og så blev jo bygget den her flotte bygning, hvor vi kom ind, og skattevæsenet og det hele de flyttede sammen med os.

Ja og så byggede jeg som sagt hus, og det har jeg selv bygget. Jeg flyttede sammen med en veninde.

Min søn var begyndt på gymnasiet, så han hjalp os, og min bror kom også somme tider og hjalp os og spejdervennerne. Vi var jo spejdere alle sammen.

Så byggede jeg et Høm hus. Har du hørt noget om det?

JA, JEG HAR OGSÅ SELV BOET I ET HØM HUS.

Vi byggede det ikke selv, vi købte det af nogen, som selv havde bygget det — i Elev. Det var en spændende tid.

JA, DET MÅ HAVE VÆRET SPÆNDENDE. MEN JEG HAR VÆRET MED TIL AT RENOVERE ET HUS HELT FRA BUNDEN, SÅ JEG KENDER GODT FORLØBET.

Ja, åh det var spændende. Vi byggede det hele selv. Jeg har sat badekarret op helt alene. Det vil sige jeg har ikke løftet det ind, det blev sat ind. Jeg har bygget rundt omkring det, isoleret og muret rundt omkring, altså alle fliserne på badeværelset. Og ved du hvem, der har hjulpet mig med fliserne på badeværelset? Det har Baunsgaard. Kan du huske en der hed Baunsgaard? Folketingsmedlem.

JA, BERNHARD BAUNSGAARD

Ja, Bernhard Baunsgaard...

Ham og konen boede nemlig der, hvor vi boede, på Sivsangervej. Hun var dårlig. Hun sad i kørestol, men han kom derned, og så gik han tit ture rundt omkring. Så en dag kom han op til mig. Og så sad jeg og havde så travlt, og sagde, at jeg kan ikke rigtig få dem til at hænge fast. "Det skal jeg nok hjælpe dig med", sagde han så. Han klaskede fliserne op for mig ...

HVORDAN TURDE DU GÅ I GANG MED AT BYGGE DIT EGET HUS? JEG SYNES DA DET ER IMPONERENDE.

Ja, vi var to veninder. Vi snakkede om at flytte sammen. Vi var sammen, næsten sammen hele tiden, og vi betalte hver sin husleje. Og det var meget moderne dengang at bygge de Høm huse. De var lige pludselig noget for alle. Det var selvfølgelig slået op i store reklamer. Så vi tænkte "var det ikke noget for os?"

Så spurgte vi min søn, som gik i gymnasiet på det tidspunkt. Jeg tror vi trak meget på ham, og det har jeg haft dårlig samvittighed over senere. Men vi blev enige om det. Og han fik at vide, at hvis han ville hjælpe os med at bygge, så skulle han få lov til at bo gratis indtil han var færdig med sine studier. Så han boede hjemme til han var 26-27 år gammel. Og det havde vi meget fornøjelse af.

Jo vi startede. Vi havde selvfølgelig nogle murere til at støbe grunden for os. Det var sådan nogle store fiberplanker, der blev sat ned indvendig hele vejen op. Og badekarret og fliserne i køkkenet og sådan noget har vi selv sat op.

Ja, og når jeg tænker på det bagefter kan jeg også godt se at det var, og det mest skægge af det hele var at vi faktisk tog film af det og masser af billeder, som vi har sat over på en film. Mit filmapparat gik i stykker, og sådan et kan man altså ikke få mere.

I 1990 døde min veninde så pludseligt. Der var min søn selvfølgelig flyttet hjemmefra. Han flyttede hjemmefra ... ja jeg ved ikke hvor gammel han var. Men han boede jo hjemme til han var færdig med sine studier. Og så skulle han jo ind som soldat på et tidspunkt. Da boede han også hjemme.

Så flyttede han til en lejlighed ude på Harald Jensens Plads, tror jeg det var. Så jeg boede i huset alene til jeg flyttede herud, og her har jeg boet i 20 år. Men jeg savner virkelig mit hus.

JA DET SKULLE JEG LIGE TIL AT SIGE. VAR DER IKKE HÅRDT AT FLYTTE FRA DET?

Mon ikke det var. Det var sådan lige en bølge der gik over. Jeg havde også to veninder der — nu er de begge to døde — også ville flytte fra deres hus herude. Selvom jeg tænkte længe over det, så var det ligesom jeg tænkte, at det bliver du altså nødt til. Jeg var efterhånden blevet de her 75 år, ikke. Og så tænker man, du er alene og kan du blive ved med at klare det. Du har en stor have og et stort hus med kælder og så videre. Og en skønne dag kan du ikke mere.

Så synes man, at det her lyder forjættende. Og jeg har da også været glad for at bo her. Det skal da ingen hemmelighed være. Men jeg savner det. Det skal ingen hemmelighed være. Jeg savner Brabrand, jeg savner mit hus. Jeg havde en udsigt så vidunderlig ud over søen.

NU HAR DU SELVFØLGELIG HAFT ET ARBEJDSLIV, DU HAR BYGGET HUS, MEN HAR DU BRUGT BYENS LIV. HAR DU GÅET TIL NOGET?

Nej, eller jo. Jeg går til samfundsfag, og jeg har rejst utrolig meget. Jeg gik nemlig til samfundsfag hos en der hedder Hans Jørgen, hvor vi rejste en del. Så jeg har været i Rusland og England flere gange. Da jeg selv havde bil kørte jeg også. Jeg havde en veninde med hendes to børn og min egen søn med til Italien. Vi var i Italien og Jugoslavien på biltur. Jeg har også haft min mor med i Tyskland på campingtur. Jeg brugte meget camping, selvom vi ikke havde en campingvogn. Vi havde et telt, hvor vi sov i. Jeg har rejst meget, jeg elskede at rejse.

Jeg rejser ikke så meget mere. Jeg må indrømme, at jeg er lige blevet spurgt af ham der Hans Jørgen, som jeg går til samfundsfag ved. Han vil arrangere en tur til Rusland og en tur til København. Men jeg har sagt nej. Jeg har sådan nogle dårlige knæ. Jeg har så meget gigt i mine knæ, og jeg vil ikke have at andre mennesker skal have al den ulejlighed med mig. Så det har jeg sagt nej til. Nu vil jeg ikke mere. Jeg klarer det ikke.

Jeg tror da nok, at jeg hjernemæssigt kunne klare det, men kroppen vil ikke mere. Jeg passer selv min have. Jeg klipper selv både hæk, buske og planter og jeg handler selv, laver selv mad. Jeg har ikke spor form for hjælp, så jeg klarer mig sådan set godt nok.

Men nej, det der med det udadvendte; jeg går som sagt til gymnastik, svømning og samfundsfag.

JAMEN SÅ BRUGER DU JO OGSÅ BYEN

Ja, og jeg er oppe i kirken til foredrag, og sådan noget. Så hvad det angår kommer jeg da ud, men ellers ved jeg ikke, hvad jeg har oplevet i Aarhus.

Jo, min mand, da vi var kærester, blev taget af tyskerne i 1944 og sad først her og blev overflyttet til Vestre fængsel i København. Jeg tror han sad inde i syv eller otte måneder, inden han kom ud igen.

Så det var sådan lidt af et afbræk, da vi lige var kommet til Aarhus. Det var lige som om man stod sådan lige pludselig med håret ned ad ryggen, fordi man ikke kendte et menneske.

MEN DENGANG FLYTTEDE MAN IKKE SAMMEN FØR MAN VAR GIFT?

Nej, det gjorde man ikke. Det var dårlig nok, at man turde være sammen om aftenen, når det var blevet mørkt. Nej, nej det gjorde man i hvert fald ikke. Så var man jo stemplet, hvis man gjorde det.

Så da han kom hjem — jeg tror han sad inde i syv eller otte måneder — i nærheden af Jul. Han havde sådan et dejligt værelse i nærheden af Østergade 30. Der kan jeg huske, at der var nogle værelser oven på og der havde han et af de værelser, så mens han var inde boede jeg der. Og nedenunder var der så fødeklinik. Og nedenunder, jeg tror det var en hals- og næselæge, der var der.

Der var to etager, jeg tror det var en halslæge, der var der, og så fødeklinikken. Og så værelserne oppe ovenpå — det var jo et dejligt sted.

Ja, men der skete også en masse i de sidste dage under krigen. Jeg boede der mens han var inde, han ville jo gerne beholde det, så hans forældre spurgte, om jeg ikke ville bo der. Så det gjorde jeg så. Der skete jo meget dengang. De bombede jo både det ene og det andet her inde i byen. Det var ret uhyggeligt dengang, ikke.

Og så da han kom hjem, fik han det jo igen. Så flyttede jeg ud i Pontoppidans Gade, allerøverst oppe. Det var sådan nogle lejligheder, hvor man åbenbart havde et værelse til pigen. Og det var så lejet ud. Der boede jeg et års tid.

Så var jeg så heldig, jeg ved ikke, hvordan jeg bar mig ad med det, men jeg fik en et-værelses lejlighed på Silkeborgvej.

Det var vist nok noget med at en tyskerpige havde haft den, og hun stak af eller sådan noget lignende. Og på en eller anden måde fik jeg den. Jeg kan ikke huske, hvordan jeg fik den. Der boede jeg så, indtil jeg blev gift. Det var sådan set et dejligt sted at bo. Jeg boede helt ud til Silkeborgvej og havde udsigt. Det var et meget, meget lækkert sted at bo. Så jeg har jo sådan set haft det godt hele vejen igennem.

OG DU HAR BOET SÅ DU KUNNE SE VAND, TÆNKER JEG, NÅR DU SÅDAN FORTÆLLER HVOR DU HAR BOET?

Ja, nej der på Silkeborgvej kunne jeg jo ikke, men der havde jeg så til gengæld udsigt ud over det meste af byen. Der var jo ikke bygget alle de der forretninger hele vejen hen.

Det var et dejligt sted at bo — og centralt. Det var jo nemt at komme på arbejde derfra. Og jeg var jo glad for mit arbejde. Clausen solgte så sin forretning. Men i hvert fald blev han syg, og så solgte han den til en, jeg kan ikke rigtig kan huske hvad hed, der købte den bagefter, men den eksisterede ikke ret lang tid.

Men Jørgen Clausen blev rask igen. Så lavede han en systue nede på Åboulevarden i det her høje hus, der ligger længst nede mod havnen. Han spurgte om ikke jeg havde lyst til at flytte ned til ham.

Så der flyttede jeg ned og holdt regnskab for ham. Han solgte engros, kjoler engros. Der var jeg så indtil jeg fik min søn. Og dengang var der ikke noget, der hed barselsorlov, så jeg kan da huske at jeg var på arbejde om fredagen og kom på hospitalet om søndagen. Det gjorde man jo dengang.

HOLDT DU SÅ OP MED AT ARBEJDE? DU ARBEJDEDE LIGE TIL HAN BLEV FØDT OG SÅ HOLDT DU OP?

Ja, og så holdt jeg op. Så gik jeg hjemme indtil han har været seks år, det var lige før han skulle i skole.

Så jeg gik hjemme i seks år, indtil jeg så blev alene og skulle ud at arbejde. Nej dengang var der ikke noget med at man kunne gå ... hvordan er det, er det ni måneder, man kan gå i dag på barsel?

Jeg kan huske, at vi var to veninder, der skulle føde samtidig, og vi var begge to så glade for, at vi skulle holde op med at arbejde bagefter. Fordi alene at tænke på at man skulle op, og der var heller ikke nogen børnehave, for da jeg blev alene, da var Flemming ikke begyndt at gå i skole. Jeg tror, jeg blev alene tidlig på året, og han skulle så begynde efter sommerferien.

Og så ville jeg gerne have ham i børnehave, fordi hvad skulle jeg gøre. Der var ikke engang en børnehave. Der boede jeg i Brabrand. Der var én eneste børnehave i Brabrand, og der henvendte jeg mig; nej, der var ikke noget at gøre. Jeg kunne ikke komme ind.

Da jeg så begyndte på arbejde, måtte jeg give ham en nøgle om halsen, og så kan jeg huske, at jeg altid låste døren til køkkenet. Han skulle kunne gå ud og hjem. Han skulle også kunne gå ind på toiletet, men han skulle helst ikke kunne gå i køkkenet, for jeg var så bange for, at han skulle lukke op for noget.

Når jeg tænker på at man gik afsted om morgenen og lod sådan en lille 'knejt' på seks år gå hjemme — og som var vant til at have både mor og far gående hjemme, og så pludselig skulle til at gå alene og bare lulle, tulle rundt helt alene.

Men sådan var det jo. Der var til gengæld også kammerater, fordi de gik jo også hjemme. De havde godt nok deres mor gående hjemme også, men de var jo dog trods alt i sandkassen, så der var jo nogle at lege med. Men det kunne man jo ikke gøre i dag. Sådan var det jo. Når jeg tænker på det i dag, tænker jeg, at det var ansvarsløst at lade sådan et lille barn på seks år gå alene. At sige "Farvel, Flemming. Nu går mor på arbejde".

HVOR LÆNGE VAR DU SÅ PÅ ARBEJDE?

Jamen det var jo før jeg havde heldagsarbejde. Jeg havde som sagt en bekendt, der var i kjoleafdelingen i Salling. Det var somme tider, at han ringede om morgenen og sagde "Kan du komme klokken 11", eller "kan du komme klokken 12", og så var jeg jo nødt til at sende drengen ud, ikke. Og så måtte jeg jo blive der inde og sige til ham, at der står mad til dig, og du må passe på. Ja herregud, han var seks år gammel ...

Nu var han heldigvis en meget, meget rolig type, men alligevel, jeg har da senere fundet ud af, at han var et meget ensomt barn, fordi han havde svært ved at slutte sig til andre.

OG SÅ HAR HAN VÆRET ENEBARN OGSÅ?

Ja, det har han. Han er ligeså stille i dag, som han var dengang.

HAR DU BØRNEBØRN?

De har et barn, han er dejligt gift. Jeg har verdens sødeste svigerdatter, det skal ingen hemmelighed være. Hun er fyldt med liv og glade dag. Og de har så kun et barn, han er 25 år gammel i dag. Han er ivrig klatrer. Min søn og svigerdatter er lige sådan. Mit barnebarn, han er fuldstændig vild med sport. Han har cyklet meget og nu i øjeblikket er det noget med at klatre. Han har været på Mount Everest, nej hvad er det det hedder i Afrika — Kilimanjaro — jo der har han været oppe at bestige det. I sommer var han i Frankrig.

Så ja, ja. Det er så fra den ene yderlighed til den anden, for min søn var noget af det mest stille. Han sad altid og læste i en bog og så videre. Og i dag sidder han jo med den her iPad.

DU SAGDE OGSÅ PÅ ET TIDSPUNKT, AT DU VAR GLAD FOR AT LÆSE, I HVERT FALD DA DU GIK I SKOLE. ER DU STADIG DET?

Ih ja, jeg læser og læser. Jeg elsker at læse bøger. Min søn og svigerdatter vil komme og hjælpe mig med at klippe min hæk i eftermiddag. Så ligger der måske otte bøger, som jeg har lånt af hende, som jeg har læst, som hun så skal have med hjem. Jeg er vild med at læse. Og det er en af de ting, jeg er glad for at jeg stadigvæk kan.

Og så hører jeg altså til de mennesker der synes. at vi har det godt. Der er så mange mennesker, der klager over systemet. OG det gør jeg altså ikke. Jeg synes altså, at vi har det godt. Tænk sådan en gammel kone som mig. Jeg ville have nye briller. Det var sådan mere fordi, at jeg syntes at jeg skulle have et par ekstra. Og så går jeg så for at få briller. Så siger de i forretningen, at de synes jeg skulle gå til øjenlægen. Og det tænkte jeg, nå det kunne du da godt vente med, fordi jeg kunne da godt vente med de briller, men så gik jeg efter nogle måneder alligevel til øjenlægen.

Og med det samme siger han; "Du skal på hospitalet — og det skal være omgående". Jeg tror at der gik tre dage så, blev jeg kaldt ind. Så viser det sig at jeg har noget der hedder våd ØMD på det ene øje.

Og der kommer jeg op en gang om måneden og bliver undersøgt. Det er noget med at der er betændelse inde i øjet, og ligeså snart de kan se det, får jeg en indsprøjtning. Det er godt nok ubehageligt.

Jeg kan ikke lade være med at tænke på at sådan en gammel kone som mig på 94 år, at de passer så godt på mig. Jeg er meget betaget af vores system. Jeg bliver så gal hver gang der er nogen der klager, fordi det er jo lige meget. Vi får da en god behandling alle sammen, ikke.

Jeg kan jo ikke lade være med at tænke på min bedstemor, der sad der med de store huller i benene, som lugtede så grimt. Vi børn var jo nødt til at hjælpe hende. Vi sad og rev sådan nogle gamle lagener i stykker. Jeg tror det hed Lapis, eller sådan noget, som de smurte på. Og det lugtede værre end jeg ved ikke hvad. Og det måtte vi børn hjælpe hende med. Så sad hun der, sølle gamle kone og kunne hverken det ene eller andet.

Jeg kan huske da hun skulle have folkepension ... Der er fire kilometer mellem Højen og Skagen, og hun måtte gå, for hun skulle selv kvittere for pengene. Vi børn måtte ikke gøre det for hende. Så hun skulle selv gå de fire kilometer ind og hente dem, og gå hjem igen.

Og så tænker jeg på i dag, hvor folkepensionen kommer ind ad døren i banken, hvor vi intet skal gøre. Og hvis jeg går til min læge er det ganske gratis. Jeg synes simpelthen, ja i mine øjne er vi forkælede — jeg nyder det da. Det er slet ikke det, men det er bare det, at folk siger, at for den mindste bagatel skal vi snakke med den og den. Der er noget i vejen med alting. Så skal nok dertil siges at det er jo også mest dem der kommer i fjernsynet.

Jeg synes simpelthen vi har det godt. Jeg betaler med glæde min skat. Nogle af dem der brokker sig skulle alligevel have prøvet at leve dengang. Og jeg tænker på min bedstemor, åh jeg synes det var så sørgeligt. Og ved du hvad — vi boede i sådan et gammelt fiskerhus, hvor der ingen isolering var. Det var bare nogle brædder, hvor der var fri luft under. Det tænkte vi jo slet ikke over dengang.

NEJ SÅDAN VAR DET JO BARE.

Ja, og når jeg skulle op og i skole om morgenen, så skulle vi ud og hente vand ved brønden i en spand, som vi så kunne stille ved siden af komfuret. Og når vi kom op om morgenen, var spanden jo frossen indendørs, ikke. Det var der jo ikke noget at gøre ved. Sådan var det jo.

Når man skulle vaskes, lå vi jo på køkkenbordet med hovedet ned i en vaskebalje for at få vasket håret. Og ligesådan når vi skulle bade. Så var der et badekar på gulvet. Så skulle min bror og jeg trække lod om, hvem der skulle først i.

JO OG DET ER JO OGSÅ DERFOR SÅDAN NOGLE BERETNINGER, SOM DU ER KOMMET MED HER, ER SÅ VÆRDIFULDE.

Jeg kan da også huske i København helt tilbage. Min mor var jo smørrebrødsjomfru. Så mens hun var alene, var hun i en smørrebrødsforretning lige overfor Frihedsstøtten. Og så var det jo somme tider, at hun havde noget smørrebrød til overs og tog det med hjem. Min mor var et meget gavmildt menneske. Først boede vi i Brolæggerstræde inden vi flyttede på Åboulevarden. Brolæggerstræde var vist sådan et ringe kvarter og der var en masse uroligheder. Og så kan jeg huske, at hun somme tider forærede til nogle, jeg ved ikke om det var unge eller gamle, så forærede hun noget mad, når hun havde fået for meget.

Så var hun udsat for ... hun havde et stativ, en paraply — jeg er ikke helt klar over det. Men hun har fortalt, at hun blev så gal, når hun kom og tog sin paraply og ville slå den ud, så dumpede de her gamle madpakker ud. Hun ville jo have taget madpakkerne med hjem til nogen, som ikke havde råd ... men dem ville de så alligevel ikke have.

Da vi boede der i Brolæggerstræde mindes jeg også, når vi skulle ned. Jeg tror vi boede på 2. eller 3. sal. Så skulle vi ned igennem trapperne og smide vores affald i sådan en gammel skraldebøtte. Vi vidste jo der var rotter, så når vi kom ned stod vi først og bankede på den inden vi turde lukke op. Og det kan folk jo slet ikke forstå i dag.

Og det skal også nævnes, at det jo var sådan, at vi fyrede med koks. Jeg husker, at jeg er gået ned ad Brolæggerstræde for at samle koks på gaden. For når de kom med koks var de i store sække, og når sådan en sæk går i stykker kunne nogle koks dumpe ud. Så kunne vi børn samle det op.

Så jeg har også prøvet at være helt nede i bunden. Det var der jo mange der var. Jeg kan huske, at min mor fortalte, at der var nogle kampagner med ærter. Det var nogle fabrikker derovre. Og det var den tid der var ærter, og så lavede de åbenbart dåser til ærterne, som de kaldte ærtekampagne.

Så fortalte min mor mig ... jeg kan også huske det; jeg var ikke selv med, men når hun kom hjem og var ked af det, fordi hun søgte arbejde. Det foregik på den måde, at man stod foran en gitterport, hvor man lukkede op og hvor så og så mange, de heldige, kunne komme ind. Hun var så ked af det, fordi hun ikke havde været mellem dem som kom ind. Sådan noget kan man jo slet ikke forestille sig i dag, når man tænker over, at man klager over kontanthjælp og alt mulig andet.

HAR DU SELV VÆRET I FAGFORENING MENS DU HAR ARBEJDET?

Ja det har jeg været. Min mor var jo ivrig fagforeningskvinde, det er jo klart, ikke. Men jeg har jo været lige fra jeg startede her i Aarhus.

Ja jeg fik sørme forleden en flot sammenplantning. Jeg tror sgu der stod at det var en 60 års jubilæumsblomst. Jeg blev fuldstændig forbavset, fordi det var jo mange år siden jeg har arbejdet. Jo jeg har været i HK og så kom der sådan en stor sammenplantning hvor der stod "Tillykke".

Jeg er stadig medlem, men jeg har ikke betalt kontingent i årevis. Det har jeg jo ikke gjort siden jeg holdt op med at arbejde. Det synes jeg var fornemt.

JA DET ER JO SÅ OGSÅ ET SKULDERKLAP PÅ EN MÅDE

Ja, det virkede da sådan. Jeg synes jo det var dejligt at få sådan en. Efterhånden som vi nu snakker, bliver det jo noget sammenblandet. Det kan du jo godt høre ...

Når man har levet sådan et langt liv, så er det klart. Jeg har da haft et godt liv, det skal da ikke være en hemmelighed. Og så må jeg banke under bordet, for jeg er så heldig, at jeg er jo ikke syg. Fordi det kan jeg jo høre, at det er der mange der er. Selv her rundt omkring, mange som er yngre end mig. Jeg klarer mig selv. Jeg har dog en frygtelig gigt i mine knæ, men det har jeg haft i så mange år, at det har jeg vænnet mig til.

BOR DIN SØN OG FAMILIE HER I AARHUS?

Min søn og svigerdatter bor i Søften.

Og mit barnebarn bor i Ivar Huitfeldts Gade på Trøjborg. Han blev student og læste videre som arkitekt, men han ville ikke være arkitekt. Der lærer man åbenbart at regne noget ud. Så da han var færdig, fik han et job næsten med det samme. Det er sådan noget med at regne ud. Jeg tror det er et reklamefirma. Det er sådan noget med at han rejser en hel del, kan jeg forstå.

Det varede jo længe inden min søn fandt en pige. Han var så stille, så stille. Han siger ingenting. Han kan sidde i en stol.

Min svigerdatter er jo livlig og glad. Og så sidder han og siger ikke et ord. Men hvis der er et eller andet spørgsmål, som vi to for eksempel snakker om, og hvis vi ikke rigtig kan finde ud af det, så lyder det lige pludselig fra ham. Han ved lige nøjagtig. Han kan svare på det hele. Men han siger ingenting.

Mit barnebarn, han ligner vist nok sin mor lidt mere. Sådan mere livlig. Jeg ser ham ikke så meget mere. De har jo travlt de unge. Han har jo også sin egen omgangskreds.

Og han har jo haft en lang karriere. Han har også været i lære. Han var i lære hos Loft Radio. Han var jo i Brabrand dengang. Og da var han jo i lære i fire år. Så kom han ind som soldat også, og så begyndte han at læse. Så han har sådan set været igennem det hele. Så læste han så til ingeniør og har haft job siden, forskellige jobs, har været ude at rejse. Jeg synes, i mine øjne, han har haft en god karriere. Nu er han ved et firma her i Aarhus. Han har været hos Jysk Telefon en overgang, men der flyttede han fra til et andet firma, som han er ved.

Min svigerdatter hun er i ministeriet. Hun er i Kirkeministeriet.

HER I AARHUS?

Ja altså det er noget med at hun har været det gennem mange år. De har en lejlighed i København, for hun er ofte i København, så bor hun jo i lejligheden. I begyndelsen boede hun på hotel, men det siger hun, at hun er blevet lidt for gammel til. Så købte de så den lejlighed, som de har derovre. Men hun arbejder også meget her i Aarhus, kan jeg forstå. Det har jeg ikke forstand på, men i hvert fald så har hun da et godt fast job.

Noget andet, jeg har sådan en timeshare-lejlighed i Skagen på Jeckels hotel. Da jeg var barn, da var Jeckels og Ruths hotel almindelige strandhoteller. Så kom det der med at Jeckels blev timeshare og blev til lejligheder. Og jeg er jo skawbo om en hals, så da købte jeg så sådan en lejlighed. Er deroppe en gang om året og jeg nyder det. Jeg nyder en tur til Skagen. Det er jo mit barndomshjem. Jeg tror at det er sådan noget med, at ens barndomshjem bliver ved med at hænge godt fast.

Jeg nyder at komme derop. Jeg har ingen bekendte tilbage i Skagen. Skagen er jo slet ikke det Skagen, det var, da jeg var der. Når jeg tænker på Gl. Skagen: Da jeg boede der, var der to købmænd, en bager, et mejeri og en smed. I dag bor der ikke en eneste deroppe i Gl. Skagen. Alle mine gamle bekendte og venner de er døde alle sammen eller flyttet derfra. Deres børn bor der heller ikke. Der er udelukkende sommerhuse og hoteller. Det er altså en forandring. Det kan jeg godt love dig for, når man kommer.

KAN DU GENKENDE DET GAMLE, NÅR DU SÅ KOMMER DEROP?

Ja for der er jo husene. De ligger der jo. Det hus vi arvede efter min bedstemor, det ligger helt ned til Vesterhavet, og det er nogle københavnere, der har købt det for næsten ingen penge. Jeg har hørt, at han ikke vil sælge det for under seks millioner kroner.

Jeg tror vi fik 50.000 kroner for det. Sådan noget lignende. Så tænk det ligger det samme sted, og der var sådan en ret stor strandgrund til, og i dag har han fået lov til at fylde op med sand, og der er bygget et sommerhus, som han har solgt for ligeså mange penge. Og det er jo en forandring.

Når jeg tænker på, da vi boede deroppe. Jeg kan godt sige dig. Vesterhavet var her, og så kom der en strandvej her, og der lå vores hus ved siden af et andet. Og det blev ejet af en fra marinen. Jeg kan ikke huske hvad han hed, men han var i hvert fald ret høj, og de var der så om sommeren. Og de havde så et par sønner.

Kongen og dronningen boede deroppe på Klitgården og de kom så åbenbart sammen med dem. Han var et eller andet ved våbnet.

Der var så et eller andet med prinsessen, var det ikke Elisabeth hun hed.

Vores hus lå jo midt imellem, så de løb jo somme tider ned gennem vores gård. Så dem har jeg set mange gange, da jeg var barn. Det var meget spændende at høre. Der var mange.

Nu glemmer jeg også mange navne, for lige ved siden af der lå også en høj villa. Det var sådan en eller anden cigarfabrikant, der havde det. En berømt fabrikant. De kom der om sommeren og var storsnude overfor os.

Vi var jo nogle små mus, men jeg har tit hilst på mest hendes bror, der var deroppe, for de andre var drenge også. Så det var jo dem, han legede med. Så de røg lige hen over vores grund. Det tænkte man ikke på. Sådan var det jo bare. Jeg tænkte da ikke på, at de sådan var nogle kongelige, når de kom susende ned gennem gården.

DET VAR VEL OGSÅ DEJLIGT FOR DEM AT VÆRE DEROPPE, SÅ DE LIGESOM KUNNE VÆRE LIDT ALMINDELIGE, KUNNE JEG FORESTILLE MIG.

Ja, for det var jo ikke fordi man stod og måbede, nej nej.

Der var jo mest liv deroppe om sommeren.

OGSÅ DENGANG?

Ja, også dengang. Selvfølgelig boede der da mange flere deroppe. Mange af husene var det jo ældre mennesker, der boede i.

Jeg kan huske at der boede en lidt længere væk fra os. Han lavede sådan noget med at samle skaller og fyldte dem med sand og satte noget foran og solgte dem. Det har du sikkert set rundt omkring ved Himmelbjerget. Sådan noget sad han og lavede. Nu kan jeg ikke engang huske; for han havde sådan et ejendommeligt navn, og han var en sær person. Men altså, ham gik vi da somme tider hen og snakkede lidt med, hvis han ikke jog os væk.

Men ellers var det allerede sådan dengang at byen blev ligesom lidt tom om vinteren. Nu for eksempel, vi havde to købmænd deroppe. Jeg kan huske, at man handlede på bog.

Så handlede man på bog — og vel en gang om måneden, når vi skulle betale, gik vi jo med, og så fik vi et kræmmerhus bolsjer.

Og ligesådan kan jeg huske, at han havde en stor tønde sild stående ude i forretningen, når vi skulle have fisk. Vi syntes ikke det var særlig spændende, når han kom og fangede de fisk, han pakkede ind, og vi skulle have med hjem i gråt papir. Det var jo en lidt anderledes tid dengang. Når jeg tænker på alle de moderne remedier. Jeg kan ikke lade være med at tænke på sådan noget som det der, ikke.

Jeg har kun en gammel, gammel en, som jeg næsten ikke kan finde ud af. Det eneste jeg kan finde ud af er min søns nummer, jeg trykker ind på. Og så siger han "Mor, du trykker på nummer 1, så ringer det". Nej, fordi det er jeg altså ikke gået med på, den der. Det skulle man måske nok have gjort, fordi hvis man var startet, så kunne man måske godt. Og det er jo det ved det, at lige da det startede tænkte man nok at det er alt det der moderne skidt. Men man kan jo se i dag, at det er i den grad inde.

JO MEN DET JEG SYNES OGSÅ, FORDI JEG HAR LIGE MISTET MIN MOR FOR IKKE RET LANG TID SIDEN. HUN HAVDE EN MOBILTELEFON, MEN HUN SAGDE, AT DET VILLE HUN IKKE. MEN DET ER JO OGSÅ EN TRYGHED FOR OS, HVIS HUN HAR DEN MED, SÅ HVIS DER SKER ET ELLER ANDET, SÅ KAN HUN KOMME I KONTAKT MED OS.

Ja, men mine siger også at mor du skal altså gå med den i lommen. Men jeg har tabt den et par gange, og så har jeg tænkt at så går den i stykker. Så nu ligger den ude i køkkenet. Nej, det duer jeg altså ikke til.

Men jeg kan ikke lade være med at tænke på, at jeg har nok været lidt kritisk overfor det, for jeg tror, at jeg godt kunne have gået med på det.

Fordi det var jo på kontoret. Der startede de jo allerede dengang med, at man skulle have moderne maskiner, og der var ikke nogen, der ville have dem. Der var ikke nogen på kontoret, der ville have dem.

Jeg var jo i hjemmeplejen. Der var også noget med hjælpemidler. Vi sad på det samme kontor. Så endte det med at vi sagde, skidt vi kan godt prøve det. Så den kom op at stå hos os. Det var jo sådan at selv tjenestemænd strejkede dengang for at blive fri for at få de maskiner. Ja og jeg ved at de kom da i retten og fik straf, fordi tjenestemænd må jo ikke strejke.

Men det gjorde de altså ude hos os. Og de maskiner, de stod hos os.

Efterhånden som tiden gik, var det jo somme tider de kom op og ringede på ligeså forsigtigt og sagde "Else, kunne du ikke lige trykke det nummer ind". Og så kunne jeg jo ikke lade være med at grine og sige "Nå, nå". Og når jeg nu så tænker på det: Jeg skulle jo være blevet ved, for jeg var jo blevet opdraget med det.

For når man tænker på, hvad det har udviklet sig til — og i dag er der jo ikke et ungt menneske, der kan leve uden.

DEN ER SIMPELTHEN KLISTRET FAST ENTEN TIL ØRET ELLER TIL HÅNDEN.

Ja, og det der så kan undre mig er, at det er jo ikke bare som nu vi siger, at jeg har deres telefonnummer. Alt er jo på sådan en maskine. For hvis min søn kommer herud en gang imellem, og jeg spørger ham om et eller andet; det kan være et eller andet med mine papirer eller noget andet, ikke. Så sætter han sig bare tilbage og så siger han "Nu skal du bare se, mor".

JAMEN DET ER JO EN LILLE COMPUTER EFTERHÅNDEN, DE DER TING.

Ja, og det er jo både vores personlige ting og alt muligt rundt omkring. Hvis man for eksempel vil vide hvilke teaterstykker der går.

JA SÅ TRYKKER MAN BARE PÅ DET.

Ja. Og egentlig kan man jo godt blive lidt gal på sig selv, for jeg er jo så gammel, at jeg kan huske, at da jeg var barn, da startede radioen.

Vi boede jo i det her lille hus nede ved Vesterhave, og min bror var et år ældre end mig. Han havde sådan en cigarkasse, hvor han lavede sådan noget, og så sad han og drejede på det. Og jeg kan tydeligt huske, at han kom ind og så råbte han "Bedste, bedste nu skal du bare høre, jeg kan høre radioen!". Og så — han havde sådan nogle til at tage på — sagde han. "Kan du høre noget, bedste". Vi kaldte hende bedste.

Og så sagde hun: "Nej, det er bare nogen der står udenfor vinduerne og råber og råber". Hun kunne slet ikke fatte at det kom ind igennem ørerne.

NEJ DET VAR DA OGSÅ UFATTELIGT, HVIS MAN ALDRIG HAR PRØVET DET.

Nej, og det havde vi jo slet ikke dengang. Og telefonen, det var jo sådan en partstelefon, vi havde; hvor der sad en og satte propper i inde på centralen.

Ja, og jeg tror det var min bedstemors søster, der sad og passede centralen. Somme tider ferierede vi nede hos hende. Og når der så var nogen der ringede op, satte hun så den her prop i. "Nå er det dig, Anna. Hvordan går det med Henrik, nå skal han ud at rejse, nå det er godt. Jamen du får lige Kristine". Og så satte hun jo proppen i ...

DEN HAR JEG OGSÅ OPLEVET DEN DER, HVOR VI SÅ LIGE SKULLE RINGE TIL EN. OG SÅ SAGDE HUN: "DET KAN DU LIGESÅ GODT LADE VÆRE MED, FOR JEG HAR LIGE SET HUN ER TAGET MED BUSSEN TIL AARHUS". VORES CENTRAL LÅ LIGE VED SIDEN AF BUSSTOPPESTEDET.

Ja det er helt utroligt, hvad der så er sket. Ikke.

Ja, fra min barndom og så til i dag. Man er næsten ved at sige "Kan det blive anderledes? Kan der da ske mere?"

JA OG DET KAN DER JO. SELVOM MAN IKKE LIGE KAN FORSTÅ HVAD DET ER DET NÆSTE BLIVER, MEN ALTSÅ, DET ÉR DER JO.

I hvert fald fra min barndom og så til i dag, der er der jo sket en utrolig masse.

Man synes næsten det ikke kan lade sig gøre at det kan blive mere moderne end det. Når man tænker på det borte apparat.

JAMEN DET ER JO DET. ALTSÅ, JEG HAR VÆRET FOLKESKOLELÆRER. OG SÅ HAR JEG SOMME TIDER, MED DE BØRN JEG HAVDE, SNAKKET OM JAMEN HVAD ER DET FOR NOGLE TING I HAR SOM ER KOMMET MENS JEG ER. OG DER ER JO RIGTIG MEGET — BÅDE COMPUTER OG MOBILTELEFON OG ALT SÅDAN NOGET. SÅ KIGGER DE PÅ MIG OG????

Den første mobiltelefon jeg fik, den fyldte ligeså meget som to mursten. Og den kunne ikke nær så meget, som dem vi har i dag og putter i lommen. Jeg ved så ikke om det er så godt, fordi der er mange ting som støder mig.

Nu for eksempel Postvæsenet. Jeg hører til dem der skriver kort. Jeg skriver til alle fødselsdage og det er cirka 22 om året, husker dem og sender et kort, med en lang historie om hvordan jeg har det og håber og så videre ... Og til Jul sender jeg igen til alle.

Nu er det jo blevet så forfærdelig dyrt, så nu er jeg gået over til de billige frimærker. Og så skulle jeg jo finde ud af, hvornår jeg skulle sende dem. Og vil du tro, da jeg kom ned til postkassen, så står der på postkassen: Hvis du sender et brev inden klokken 9 lørdag morgen, så kan det være ude om onsdagen. Og hvis du sender et brev onsdag morgen, så kan det være ude om lørdagen. Men hvis du sender et brev som de dyre, så skal det afleveres på hovedpostkontoret. Du kan ikke engang komme det i postkassen mere.

NEJ, OKAY. JEG ER SIMPELTHEN GÅET VÆK FRA DE DYRE, FOR JEG SYNES DET ER FULDSTÆNDIG VANVITTIGT.

Jamen det er de da også. Men alene det at hvis jeg så sender et af de dyre. Nu er jeg altså også gået over til billige. Men hvis jeg sender et af de dyre, så skal jeg ind til byen for at aflevere det. Til trods for at vi har en postkasse lige hernede. Jamen det må du altså undskylde.

Så havde jeg fødselsdag her i august måned. Og der kommer en masse flotte kort. Et af dem var fra min nevø. Han havde været ude at rejse, og står oppe på en altan. Og det er sørme det kort, de har skrevet bagpå. "Her er en hilsen fra mig". Og det er ikke ham selv der har skrevet det, vel.

JO HAN HAR SELV SKREVVET DET. SÅDAN SENDER JEG OGSÅ POSTKORT. DET ER NEMLIG RIGTIG SMART FOR SÅ KAN DU JO BARE TAGE BILLEDET AF ET ELLER ANDET STED DU HAR VÆRET INDE AT SE, OG SÅ SENDE DET AFSTED. JO DEN KAN JEG GODT LIDE.

Vi gjorde det meget til min mor. Hun var dement til sidst. Hun kunne sådan ikke helt finde ud af det. Men hun kunne finde ud af det der med billeder og kigge på dem. Og alle hendes billeder stod simpelthen på hendes sofabord. Og de der postkort med oldebørnene, det har været rigtig godt. Og så er det faktisk billigere end hvis du køber et postkort og sætter et frimærke på, når du er ude at rejse.

Jamen de er jo flotte...

JAMEN DE ER NEMLIG FLOTTE.

Ja, og jeg kan jo se at der er ikke frimærker på, det er bare sådan noget skrevet i hjørnet.

JA FORDI MAN BETALER JO IDET MAN SENDER DET.

Jamen jeg har mange problemer kan du godt høre, for ved du hvad.

Nu har jeg også et problem med busserne. For ved du hvad. Jeg har jo brugt de der klippekort og det er jo simpelthen dejligt, fordi du klipper, og så kan du se; nå men du klippede klokken 12, ergo kan du bruge to timer på at handle, bare du er hjemme inden den tid.

Nu, jeg ved slet ikke hvordan jeg skal finde ud af det. Fordi det er helt håbløst, fordi så skal man have rejsekort. Det er også en ting mere.

September 2016